

УНИВЕРЗИТЕТ У НОВОМ САДУ

Асоцијација центара за интердисциплинарне и мултидисциплинарне студије и истраживања – АЦИМСИ Центар за родне студије

Сања Којић Младенов

ИЗВЕШТАЈ О ОЦЕНИ ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ

I ПОДАЦИ О КОМИСИЈИ
<p>1. Датум и орган који је именовео комисију: Сенат УНС, 10. априла 2018.</p> <p>2. Састав комисије са назнаком имена и презимена сваког члана, звања, назива уже научне области за коју је изабран у звање, датума избора у звање и назив факултета, установе у којој је члан комисије запослен:</p> <p>проф. др Гордана Даша Духачек, редовна професорка, Студије рода, 2016, Факултет политичких наука, УБ, председница</p> <p>др Ирина Суботић, професорка емеритус, Историја уметности, Академија уметности УНС, 2010, чланица</p> <p>проф. мр Босилка Зиројевић Лечић, редовна професорка 2014, Ликовна уметност: сликарство, Академија уметности УНС, чланица</p> <p>проф. др Лидија Радуловић, ванредна професорка Етнологија и антропологија 2012, Филозофски факултет УБ, менторка</p> <p>др Свенка Савић, професорка емерита, Психоллингвистика, 2010, Филозофски факултет УНС, менторка</p>
II ПОДАЦИ О КАНДИДАТУ
<p>1. Име, име једног родитеља, презиме: Сања, Светлана, Којић Младенов</p> <p>2. Датум рођења, општина, држава: 11.10.1974, Панчево, Република Србија</p> <p>3. Назив факултета, назив студијског програма дипломских академских студија – мастер и стечени стручни назив</p> <p>Филозофски факултет, Историја уметности (основне академске студије) - Дипломирана историчарка уметности</p> <p>Универзитет у Новом Саду, АЦИМСИ- Родне студије (мастер академске студије) – Мастер родних студија</p> <p>4. Година уписа на докторске студије и назив студијског програма докторских студија: 2013. година, Родне студије</p> <p>5. Назив факултета, назив магистарске тезе, научна област и датум одбране:</p>
<p>6. Научна област из које је стечено академско звање магистра наука:</p>

III НАСЛОВ ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ:

Дискурси о роду у уметности: конструкција професионалног идентитета уметница у области нових медија у Војводини крајем 20. и почетком 21. века

IV ПРЕГЛЕД ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ:

Укупан текст чини 487 страница подељених у 8 основних поглавља. Након кључне документацијске информације (на српском и енглеском језику) следе: 1.0 Увод (17-34); 2.0 Теоријски оквир (34-54); 3.0 Циљ истраживања (54); 4.0 Методе истраживања (54-63); 5.0 Резултати истраживања (63-303); 6.0 Закључак (303-318); 7.0 Литература и општа грађа (319-369); 8.0 Прилози (370-487). У тексту је 16 табела и 239 напомена.

V ВРЕДНОВАЊЕ ПОЈЕДИНИХ ДЕЛОВА ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ:

У *Уводу* Сања Којић Младенов одређује праксу нових визуелних медија, даје њихов преглед према доступним изворима у свету и код нас и инвентар онога што ће под термином 'нови визуелни медији' подразумевати у раду (перформанс, видео уметност, видео/фото/аудио/медијске инсталације и дигиталну уметност која укључује анимацију, компјутерску графику, *web* уметност, видео игре и др.). Констатује да се данашња визуелна уметност развија између различитих поља уметности, науке и технологије, где се могу још издвојити: *bioart*, *sound art*, *device art* (DIY i DIWO пракса), *net art*, *VR art* (уметност виртуелне реалности), лумино – кинетичка, интерактивна, хаптичка, роботска, кибернетска, хибридна уметност и сл. без јасно постављених граница и међусобних подела, уз остављање простора за даљи развој и међусобне односе. Већ ова дуга листа инвентара онога што се подразумева у истраживању, наговештава да је реч не само о новим него о веома разноврсним визуелним медијима који граде уметнице о којој кандидаткиња свеукупно жели да говори. Реч је о онима које и стварају живе у Војводини током друге половине 20. века и првој деценији 21. века на локалном, регионалном и интернационалном нивоу. Основно питање је било, одредити теоријски оквир за ову хетерогену скупину уметничких испољавања, обједињену под називом нови визуелни медији, али тако да се покаже и протумачи конструкција њихових професионалних идентитета. Отуда кандидаткиња одабира радове оних теоретичарки и теоретичара који детаљније разматрају питање индентитета у односу на родност, да би се определила за оне који идентитет одређују као флексибилну, променљиву категорију током животног века неке особе, у овом случају уметница. Кандидаткиња потврђује да је теоријски оквир довољно широк да обједини наизглед удаљене области истраживања какве су родне студије и визуелне уметности.

Циљ истраживања кандидаткиња одређује као истраживање конструкције професионалног идентитета визуелних уметница које стварају крајем 20. и почетком 21. века у Војводини, затим анализирање њиховог уметничког рада и живота, те указивање на могућности њиховог повољнијег положаја у друштву.

Укупно су три почетне хипотезе. Прва хипотеза се односила на недовољну валоризацију уметница у Војводини, нарочито оних које се баве новим технологијама; друга хипотеза се односила на њихов допринос значају за развој актуелне уметничке праксе и у систему високог образовања, док се трећа хипотеза односила на међузависност медија и значаја уметничког рада уметница (тачније да

их масовни медији не препознају довољно, што још више доприноси њиховој малој видљивости у јавности).

У *Методу истраживања* кандидаткиња детаљно описује: анализу сведочења (интервјуа) уметница и начине на које је емпиријски материјал припремљен за анализу (укупно 157 страница транскрибованог говореног материјала у писану форму); затим начине анализе текстова о уметницама (укупно 369 текстова различите дужине), те различите текстове самих уметница (уметничке, научне, популарне и др.). Посебно анализира уметничке радове уметница. Основни корпус података чине 12 разговора са уметницама из Војводине, затим анализа текстова о њима и њихових уметничких радови. По начину на који су одабрана, систематизована и анализирана три типа емпиријског материјала, овај рад представља новину у родним студијама код нас, када је у питању повезивање уметности и науке.

Резултати истраживања су показали да је од различитих компоненти идентитета (језички, национални, верски, регионални, етнички) професионални идентитет уметницама на првом месту и остаје константа током развоја професионалне каријере на локалном, регионалном и интернационалном нивоу; следи, затим, идентитет 'учитељице' - придавање важности преношењу знања млађим кадровима и формирању својеврсног међугенерациског континуитета као залога за опстанак саме нове медијске уметности код нас, а оне компоненте идентитета које се најчешће повезују као битне и широј јавности (национална, верска, језичка припадност групи и нацији) су променљиве. Посебно истичемо да су (млађе) уметнице освестиле идентитет женскости у својим радовима, животу и у теоријском размишљању са младим кадровима.

Кад је реч о континуитету рада, уметнице истичу недостатак финансијске сигурности у професији, те да решење постојеће (неповољне) ситуације виде у изграђивању мреже сарадница и сарадника по принципу удруживања (међугенерациског, интердисциплинарног, интеркултурног, на локалном, регионалном и интернационалном нивоу). Тако је једна од важних компоненти идентитета припадност тој удруженој мрежи уметница један од препознатљивих и специфичних за ову групу делатница (у односу на композиторке, музичарке, новинарке, политичарке, професорке, које су већ истражене у радовима домаћих ауторки).

У *Закључку* се Сања Којић Младенов враћа на почетне хипотезе и констатује да је прва хипотеза делимично потврђена. Наиме, показује бројним емпиријским подацима да су уметнице које се баве новим медијима у Војводини у наведеном периоду ипак делимично валоризоване ако је мера број објављених (краћих и дужих) текстова о њима, али су ти текстови расути по различитим изворима, на многим језицима и у многим градовима објављени (на локалном, регионалном и интернационалном нивоу), па се стиче утисак недовољне укупне уметничке продукције, што се показало само као делимично тачно. Овде сакупљени подаци на једном месту и уобличени јединственом методологијом приказивања показују богатство присутности уметница (нажалост не и у оним просторима где би њихово место било очекивано, као што су галерије, музеји, споменици, или ретроспективне изложбе које би стално подсећале јавност на све оно што су уметнице урадила током своје професионалне каријере). Надаље, изостају монографске публикације посвећене појединачним уметницама (изузетак је монографија о Богданки

Познановић, Сање Којић Младенов, 2016), затим откупи уметничких радова, или награђивање, активности иначе познате као облици вредновања уметника и уметница, чиме се мери уметничка присутност и досег. Надаље, њихов допринос није довољно видљив у систему високог образовања (у смислу изучавања њиховог поступка у функцији даљег образовања и истраживања нових генерација уметница). Остаје валидна трећа хипотеза да значај уметничког рада одабраних уметница нових (визуелних) медија не препознају довољно масмедији у држави у континуитету њиховог професионалног рада.

За даља истраживања у домену интердисциплинарних Родних студија важан је, закључује кандидаткиња, један од резултата овог истраживања, а то је да су први пут уметнице које се баве новим медијима у Војводини крајем 20. и почетком 21. века окупљене у једну целину, на једном месту у овом раду, и добиле процену доприноса у односу на укупну делатност ове нове уметничке и научне дисциплине код нас. Изнети подаци о њиховој генерацијској, медијској и уметничкој повезаности представљају само почетак будућих истраживања у оквиру историје и теорије уметности најновијег периода код нас са вођењем рачуна о перспективи родне равноправности.

Податак да је изграђивање професионалног идентитета као богатства различитости најважније за већину уметница, од посебне је користи за дораду теоријског оквира овога рада. Професионални идентитет је уклопљен у многоструке женске мреже и међусобне повезаности, што омогућава начине његовог развоја и опстанка. Отуда је препорука да се успостави систем чувања не само радова, већ и архивирања документације о уметницама нових медија будући да су подаци расути по различитим изворима и приватним колекцијама слабо доступни јавности; да се у галеријама и музејима који немају посебно издвојена средства за младе уметнике/це за продукцију уметничких радова и сл. уведе слична пракса; такође недовољно критичара и критичарки који прате нове медије представља област коју треба унапредити управо ангажовањем младих у високошколским институцијама, какве су академије и факултети.

Из свега изложеног јасно је да је реч о уметничким изразима и уметничким праксама које освајају простор и отуда је први важан резултат анализе у овом раду то што су на једном месту показане различите праксе уметница различити генерација и то тако да се сучељавају оцене о њиховом раду са сведочењем самих уметница о сопственим радовима.

Литература обухвата 324 јединице, из неколико међусобно повезаних области (родних студија, визуелних уметности, нових медија, нарочито радова самих уметница) чиме кандидаткиња показује обавештеност о интердисциплинарним, али и о савременим уметничким праксама, важним за интердисциплинарне родне студије.

У *Прилозима* су од посебне користи детаљни биографи уметница (који обједињују личне и професионалне податке током укупног живота), јер, као што је познато, у постојећим изворима (какви су каталози за поједине изложбе) дају се углавном само основни подаци о професионалном развоју, а мање како је до њега дошло, што постоји у биограмима кандидаткиње. Од посебне користи ће бити даља анализа богато прикупљених и сређених података у поређењу са уметницама из других региона државе, на чему је кандидаткиња током последњих неколико година интензивно радила.

VI СПИСАК НАУЧНИХ И СТРУЧНИХ РАДОВА КОЈИ СУ ОБЈАВЉЕНИ ИЛИ ПРИХВАЋЕНИ ЗА ОБЈАВЉИВАЊЕ НА ОСНОВУ РЕЗУЛТАТА ИСТРАЖИВАЊА У ОКВИРУ РАДА НА ДОКТОРСКОЈ ДИСЕРТАЦИЈИ

Кандидаткиња је објавила следећа 4 самостална рада.

1. Којић Младенов, Сања (2011). „Род и уметност“, *Увод у родне теорије*. Нови Сад: Центар за родне студије, АЦИМСИ и Медитеран, 425-437.
(М 44)

Кандидаткиња констатује да је за однос рода и уметности битна међусобна повезаност женског покрета и историјског развоја уметности (у овом тексту примеровано кроз визуелне, највише ликовне уметности). Међусобни утицаји видљиви су у развоју и теорије и праксе, те их можемо пратити кроз нове појаве настале у оквиру уметничких медија, приступа, метода, тема и мотива, као и промена у уметничкој критици и теорији, историји уметности, уметничким организацијама, институцијама и др. Данас механизми повезаности уметности и рода највидљивији су у присуству нових тема и мотива у уметничким делима, у критици традиционалне репрезентације жене у медијима и уметности, као и у новом положају жене у уметности која више није објекат, већ актерка уметничког дела. Савремене тенденције ауторка представља на примеру архетипских представа радова уметница из Србије.

2. Којић Младенов, Сања (2016). „Феминистички приступ теми Последња вечера: видео-перформанс Весне Перуновић“, *Интеркултуралност*, бр. 11. Нови Сад: Завод за културу Војводине, 78-88.
(М 53)

Феминистичка теологија инсистира на критичкој интерпретацији саме догме, затим на упоредној анализи канонизованих и неканонизованих религијских текстова, као и на анализи религијских уметничких дела. Последња (Тајна) вечера је у сликарству пример канонизоване иконографије, која је нагласила мушке ауторитете. Весна Перуновић је својим видео-перформансом „Изненадно појављивање много Марија“ преиспитала улогу жена у друштву и њихов историјски значај у развоју религије и указала на континуирану маргинализацију жена креирану укореним религијским погледом на свет.

3. Којић Младенов, Сања (2016). *Богданка Познановић: Контакт Арт*. Нови Сад: Музеј савремене уметности Војводине, 4-154.
(М 43)

У књизи ауторка показује да је потребно редефинисање и критичко преиспитивање постојеће историје уметности, указује на значај истраживања мање афирмисаних уметничких личности које су у многome допринеле развоју локалне уметничке сцене. Такав пример је уметничка пракса Богданке Познановић – сликарке, интермедијалне уметнице, критичарке и професорке на Академији уметности Универзитета у Новог Сада. Циљ овог истраживања је било свеобухватно сагледавање комплексног дела ове значајне уметнице, откривање и презентовање

проблема присутних у афирмацији и валоризацији њеног друштвеног, уметничког и интермедијалног рада, као и указивање на алтернативна решења, која би њен уметнички рад учинила видљивијим на савременој уметничкој сцени. Резултати су указали на недовољну видљивост и валоризацију њеног рада у старијим текстовима критичара и теоретичара уметности, затим на недостатак институционалне подршке и континуираног праћења, слабо познавање мултимедијалне уметничке праксе тада и недостатак повезивања њеног рада с радом других уметника, чему је допринела и лоцираност њених уметничких активности ван политичког и уметничког центра. Ауторка у књизи има алтернативна решења: одржавање константног присуства мултимедијалне уметничке праксе Богданке Познановић на савременој уметничкој сцени и у јавности кроз самосталне и групне изложбе, видео-пројекције, публикације, предавања и њене легате, у чему је значајна подршка појединаца и институција културе.

4. Којић Младенов, Сања (2017). „Приказивање Ромкиња: сликарска пракса у Србији“, *Интеркултуралност*, бр. 14. Нови Сад: Завод за културу Војводине, 39-51. (М 53)

Ауторка је спровела претрагу доступне релевантне штампане грађе и садржаја на интернету, истакла је могућност формирања аналогича у начину приказивања жена ромске националности у сликарским делима уметника и уметница на територији Србије у периоду с краја 19. и почетком 20. века, те уочавања неколико доминантних тема, као што су: религијске представе, прикази егзотичних жена у оквиру жанр сцена, актови Ромкиња и њихови портрети. Резултати истраживања су указали на маргинализован положај Ромкиња у друштву, а које је производ дупле социјално – политичке дискриминације - родне и расне. Уочена је изолованост Ромкиња из друштвене заједнице, као и невидљивост ромске уметности из уметничког институционалног система. За разлику од појединих дела мушких аутора у којима су прикази Ромкиња прожети утицајима стереотипа и табуа, у радовима уметница видљиви су индивидуални приступи, тежња ка карактеризацији Ромкиња, афирмацији вредности и различитости њихове културе. Сакупљено је и обрађено више примера из уметничке праксе у Србији изведених у сликарском медију од стране уметница, што је омогућило ново сагледавање и деконструисање постојеће историје уметности, те тему из области ликовне уметности учинило интердисциплинарном и отвореном за нова истраживања.

Комисија закључује да је кандидаткиња у објављеним радовима и књигама из домена докторске дисертације потврдила истраживачко искуство и већ афирмисала и тему и методологију анализе.

VII ЗАКЉУЧЦИ ОДНОСНО РЕЗУЛТАТИ ИСТРАЖИВАЊА

На основу резултата истраживања у оквиру рада на докторској дисертацији, као и на основу објављених радова повезаних са основном темом тезе, Сања Којић Младенов је потврдила да је савладала методе и технике истраживања легитимисане у интердисциплинарним родним студијама, саопштила је нове резултате који се односе на визуелне уметнице у Војводини о чему се није довољно знало, изградила је значајан ниво критичког промишљања и у односу на добијене резултате, технике и методе које је примењивала и у односу на литературу коришћену за израду радова. Отуда је кандидаткиња показала зрелост за

самосталан даљи научни рад.

VIII ОЦЕНА НАЧИНА ПРИКАЗА И ТУМАЧЕЊА РЕЗУЛТАТА ИСТРАЖИВАЊА

Сања Којић Младенов је најпре добрим академским знањем стеченим на мастер и докторским студијама Родних студија, стекла научну сигурност коју је ујединила са дугогодишњом праксом рада као кустоскиња у Музеју савремене уметности Војводине у којем је током последње деценије организовала велики број самосталних и групних изложби управо уметница из Војводине које се баве новим визуелним медијима. Тиме је повезала свој научни и уметнички рад, што је значајно унапредило домаћу уметничку истраживачку праксу пре свега добро припремљеним емпиријским материјалом који се надаље може на различите начине користити.

Након успешних академских (мастер студија, средња оцена: 10,00) и након свих положених обавеза на трогодишњим докторским интердисциплинарним Родним студијама (просек оцена: 9,7) Сања Којић Младенов је сазрела у научницу која афирмише нову област у уметности, истражујући је из праксе и теорије Родних студија. Због примене нове теоријске оријентације из Родних студија на један део савремене уметничке праксе, због довољно емпиријских података за 12 уметница из Војводине, анализираних и протумачених на релевантан начин, те због одговарајућих сугестија за промену постојећег стања у текућој пракси, ова теза је значајно самостално и ново емпиријско истраживање у интердисциплинарном пољу уметности и родних студија. Комисија оцењује да је укупна оцена начина приказа и тумачења резултата истраживања позитивна.

Докторска дисертација је проверена софтвером за детекцију плагијаризма iThenticate и утврђена је подударност од 9% са 125 извора.

Допринос резултата које пружа ова теза тиче се пре свега добро прикупљеног емпиријског материјала, затим методолошких иновација у начину анализе одабраног корпуса (у говореној и писаној форми), те у систематизованим подацима о самим радовима уметница нових визуелних уметности из Војводине с краја прошлог и почетка овог века.

IX КОНАЧНА ОЦЕНА ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ:	
Експлицитно навести да ли дисертација јесте или није написана у складу са наведеним образложењем, као и да ли она садржи или не садржи све битне елементе. Дати јасне, прецизне и концизне одговоре на 3. и 4. питање:	
1. Да ли је дисертација написана у складу са образложењем наведеним у пријави теме: ДА	
2. Да ли дисертација садржи све битне елементе?	ДА
3. По чему је дисертација <u>оригиналан</u> допринос науци: По одабраном теоријском оквиру за професионални идентитет уметница које стварају у домену ових визуелних уметности, по методу формирања корпуса емиријских података и начину анализе и нарочито по резултатима истраживања добијеним на основу њих. Оно што тезу издваја од других јесте могућност примене добијених резултата у даљој уметничкој пракси на универзитетима и/или академијама уметности не само у локалној средини у Србији него у региону и шире.	
4. Недостаци дисертације и њихов утицај на резултат истраживања: Дисертација НЕМА недостатака који би утицали на коначне резултате истраживања.	
X ПРЕДЛОГ:	
На основу укупне оцене дисертације, комисија предлаже:	
- да се докторска дисертација Дискурси о роду у уметности: конструкција професионалног идентитета уметница у области нових медија у Војводини крајем 20. и почетком 21. века Сање Којић Младенов прихвати, а кандидаткињи одобри одбрана.	

проф. др Гордана Даша Духачек, председница

др Ирина Суботић, професорка емеритус, чланица

проф. др Босилка Зиројевић Лечић, чланица

проф. др Лидија Радуловић, менторка

др Свенка Савић, професорка емеритус, менторка

Нови Сад, 11. мај 2018.